

החזקת מכון 'ביאורים במאמרי רבינו'

מוקדשת לחיזוק ההתקשרות לכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו
על-ידי ועד ידידי המכון

הרב לייבל ומשפחתו שיחיו בוימגארטן
ר' הלל דוד ומשפחתו שיחיו קרינסקי
ר' שמואל הכהן ומשפחתו שיחיו אייזנברג

לעילוי נשמות

הרה"ג הרה"ח הרב מרדכי שמואל
בן הרה"ח הרב משה ע"ה

אשכנזי

רב ומרא דאתרא דכפר חב"ד במשך ארבעים שנה
התמסר ביגיעה עצומה ללימוד התורה בכלל
ולמעמקה בתורת רבותינו נשיאנו בפרט
נלב"ע ביום כ"ג טבת ה'תשע"ה
ת.נ.צ.ב.ה

• ולזכות זוגתו, הרבנית סימה שתח' אשכנזי
לאריכות ימים ושנים טובות מתוך בריאות איתנה
ותזכה להצלחה רבה בעבודת הקודש בכפר חב"ד
ולרווחת נחת חסידי אמיתי מכל יוצאי חלציה שיחיו
נדפס ע"י החפץ בעילום שמו

ביאורים במאמרי רבינו

מאמרי חסידות
מכ"ק אדמו"ר מליובאוויטשי
מבוארים ומפורשים

מאמר ד"ה
באתי לגני

יד"ד שבט ה'תשל"ח

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ושמונה לבריאה

קובץ זה נדפס

לעילוי נשמות

הו"ח התמים

ר' יעקב

בן הרה"ח מאיר צבי ע"ה

סטמבלר

חסיד נאמן ומסור

לכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

נלב"ע י"א ניסן ה'תש"ע

ת.נ.צ.ב.ה

קובץ זה נדפס

על ידי ולזכות

הרה"ח משה הלוי

וזוגתו מרת מנוחה קריינדל

ומשפחתם

קליין

שיחיו לאורך ימים

ושנים טובות ובריאות

להצלחה רבה ומופלגה

בטוב הנראה והנגלה

בכל אשר יפנו

בגשמיות וברוחניות

קובץ זה נדפס

לזכות

הרה"ח גד יעקב

ומשפחתו שיחיו

בלזינסקי

להצלחה רבה ומופלגה

בגשמיות וברוחניות,

ולחיזוק ההתקשרות

עם כ"ק אדמו"ר

נשיא דורנו

קובץ זה נדפס על-ידי ולזכות

ר' מרדכי

וזוגתו מרת חיה מושקא שיחיו

בן שבת

ולזכות

ליאור בת מרדכי,

יהושע בן אברהם שיחיו

יזכו להצלחה רבה ומופלגה בכל

אשר יפנו בגשמיות וברוחניות

ולזכות ר' דוד ציון בן יצחק

וזוגתו זהבה בת מרדכי שיחיו

לרפואה שלימה וקרובה

מוקדש לחיזוק ההתקשרות

לכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

נדפס על-ידי ולזכות

דורון אלכסנדר יצחק בן מרדכי ליב

וזוגתו מרת דבורה לאה בת גדליה ירחמיאל

בניהם ובנותיהם

מנחם מענדל, מיכל, פריידא, שיינא, גדליה ירחמיאל

סלוצקין

שיחיו לאורך ימים ושנים טובות ובריאות

להצלחה רבה ומופלגה בטוב הנראה והנגלה

בכל אשר יפנו בגשמיות וברוחניות

ולנחת רוח יהודי חסידותי מתוך שמחה וטוב לבב

ולזכות הוריהם

ר' מרדכי ליב בן ליפא

וזוגתו מרת אלנה בת ר' זאב וואלף

שטרן

מרת בריינדל שתח"י בת ר' יוסף חיים

שייפער

שיחיו לאורך ימים ושנים טובות ובריאות

ולעילוי נשמת

ר' גדליה ירחמיאל בן מיכל ע"ה

שייפער

פתח דבר

בשבת הורדיה לה' יתברך, מוגש בזה לפני ציבור הלומדים מאמר נוסף בסדרת 'ביאורים במאמרי רבינו'.

מאמר זה נאמר על-ידי כ"ק אדמו"ר בהתוועדות יו"ד שבט ה'תשל"ח, ובו נתבאר עניינים בפרק השמיני של המשך באתי לגני ה'שי"ת השייך לשנה זו (תשע"ח), זאת בהתאם למנהג רבינו לבאר בכל שנה פוק אחד מתוך עשרים הפרקים של המאמר (ראה באריכה בפתח דברי' לתורת מנחם – באתי לגני ח"א').

בקונטרס זה נוספו למאמר קיצורים וסיכומים, ונתבארו הענינים והמושגים המובאים בו. הביאורים נלקטו ונכתבו על ידי הרה"ח ר' מנחם מענדל שיחי' אשכנזי, והסתיענו רבות בהסברים שהשמיע הרה"ח ר' יואל שיחי' כהן בהדמניות שונות.

*

תודתנו נתונה להורד"ת יואב שיחי' למבוג על כתיבת הסיכומים ועריכת הביאורים. כמו כן אנו מודים להנהלת קה"ת על נתינת רשות מיוחדת להדפסת המאמרים.

*

מאמר מבואר זה, מצטרף למאמרים ושיחות שיצאו לאור על ידינו בשנים קודמות, ובייחוד לסט הספויים "ביאורים במאמרי רבינו", שני כרכים, המאגד שלושים ואחד מא' מרים, מסודרים לפי מועדי השנה, ערוכים מחדש בצורה בהירה. את הספרים ניתן להשיג בקה"ת ובחגיגות הספויים המובחרות.

לבקשת רבים, ניתן להוריד את הקונטרס, כמו גם הקונטרסים האחרים שנתבארו על ידנו, בכתובת: www.biuim.022.co.il.

*

כבר אמר דוד המלך, "שגיאות מי יביך" (תהלים יט, יג), ויתכן שנפלו אי-הכונת בעניינים המבוארים. על כן בקשתנו שטוחה בפני ציבור המעיינים לשלוח אלינו את הערותיהם ונתן קנן בבוא העת אי"ה.

יהי רצון מהשי"ת שהעיסוק בדא"ח בכלל ובתורת רבינו במיוחד, יזוה את קיום הייעוד: "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים" (ישעיה י"א, ט).

ר"ח שבט ה'תשע"ח

כתובת למשלוח הערות: ת.ד. 485 כפר חב"ד. או: mm.ashkenazi@gmail.com

סיכום כללי

סעיף א: עיקר שכינה בתחומים היתוח, ועל ידי החטאים נסתלקה לוקיע השביעי. הצדיקים הורידו את השכינה, עד למשה השביעי שהורידה למטה לארץ במתן תורה, ואחר-כך בעשיית המשכן.

עיקר ענינו של המשכן הוא קריש עצי שטים. שטים מל' שטות, שהופכים את רוח השטות הגורמת לחטא לשטות של קדושה. קרש אותיות שקר, שהופכים את השקר לקרש המשכן. ועל ידי זה פועלים השראת השכינה בעולם.

סעיף ב: עיקרה של תיבת שקר הוא אותיות ר' ק', הרומזות ל'חבור רק אין בו מים', 'מים אין בו אבל נחשים ועקרבים יש בו', והאות ש' היא החיות שהלעומת-זה לוקחת מקדושה.

בבד הקדושה מאות ד' נעשית ה', היינו ששני הקוין המחוברים מלמעלה ומימין רומזים על מחשבה דריבוי, והקו השמאלי הנפרד מורה על מעשה, שבא בצמצום גדול ויכול להיות נפרד מהאדם. ואילו בסטרא-אחרא מאות ר' נעשית ק', היינו שהקו של המעשה יורד למטה, הרומז שמעשהו הרע מורידו למטה.

סעיף ג: הסיבה להבדל בהמשכת המעשה (ה' או ק'), נובעת מהחילוק בין האות ד' לר' ב' יש נקודה של יו"ד מאחוריה, הרומזת לנקודת היהדות, ולכן הרגל של הוי' (הנעשית מהד') היא בשורה אחת עם הוי', רמז לכך שהמעשה הוא כדבעי. משא"כ באות ר' אין יו"ד מאחוריה, ולכן הרגל של הוי' (הנעשית מהד') נמשכת למטה מהשורה, רמז לכך שהמעשה הוא למטה מהקדושה.

סעיף ד: מהאמור מובן גדול ענין המעשה, הן בסטרא אחרא - שהידידה מטה היא ברגל השמאלית וזוקא, והן בקדושה - שהתכלית היא לעשות מאות ד' ה'.

סעיף ה: וזוה שפירש הבעש"ט הפסוק "אבורי כח עושי דבריו", שהידיבור צריך להיות בבחינת עשי"ה, היינו שצריך לילך תחילה בכל המידות עד למלות (בחינת פוח).

וזהו שפירש הרב המגיד שכדי שיהי' "וחי בתם" - המשכת חיות עליונה בחפצא של מצוה, זהו זוקא על-ידי "אשר יעשה אותם האדם" - עשיית האדם, ואזי גם הכוונה (מהשבה) והברכה (דיבור) הן בשלימות.

ומדברי אדמו"ר הזקן, שעל-פי הלקה גם אם שכיון את כל הכוונות שבעולם, לא קיים בכך את המצוה, ונדרשת עשיית המצוה בפועל. ולאידך, אם עשה המצוה, גם אם ה"ה חסר כוונתה, יצא ידי חובה.

סעיף ו: ויובן על-פי ג' משלים של אדמו"ר האמצעי בענין כל הגבה יותר נופל למטה ביותר: א. כשמוגיע אור למקום רחוק ואפל ביותר, הוי' זה מוכיח שנמשך מאבוקה גדולה ביותר. ב. כשהמים בחבית עולים על גדותיה, הוי' הטיפות הניגרות הן המעירות שהיא מלאה בשלימות. ג. ענין ההולדה מטופה גשמית שייך רק כשנעשה גדול, ומורה על שלימות המוחין.

וזהו גדול העונה אמן יותר מן המבדק, לפי שאמן בגימטריא הוי"ה ואדנ"י, ועניינה פועלת דיבור דשם הוי"ה שלמעלה מהעולם עם שם אתנ"י השייך לעולם, שתהי"ה נמשכת השפעת הברכה דשם הוי"ה גם בעולם, ואף בקליפת נוגה. ונופל שהעליו של האור ניכר כשמוגיע למקום רחוק ושפל.

סעיף ז: ועוד במעלת עולם העשיה, שעל ידו נעשית עליה בכל סדר ההשלמות, וזהו שטעם בריאת העולמות הוא "ידיה בתחוננים", וענין זה פועל יהודי ע"י עשי"ה ובדרך קבלת עול, שזהו המטה ביותר המגיע לגבוה ביותר.

סעיף ח: וזהו ש"עיקר שכינה בתחוננים היתה". אלא שאחר-כך היה חטא עין הדעת וממנו נמשכה הגלות. אמנם הגלות היא רק בחיצוניות, ולכן הירידה היא באופן שמהפכים את הק' ועושים ממנו קרש למשכן. והוא ענין האתפכא הבא לאחד האתפכאי.

ידי פעולת כל-אחד-ואחד מ ישראל, וכפרט בענין המעשה שהוא העיקר, ובאופן של כפיה (כנ"ל ס"ז), ועל-ידי זה כופים (מבטלים) את החושך כפול ומכופל של הגלות, וכשעתא חדא וברגעא חדא⁹² ישראל עושין תשובה ומיד הן נגאלין⁹³, בגאולה האמיתית והשלימה על-ידי משיח צדקנו, והקיצו ורננו שוכני עפרי⁹⁴ והוא (בעל ההילולא) בתוכם, ויוליכנו קוממיות לארצנו, ובמהרה בימינו ממש.

סיכום: וזהו ש"עיקר שכינה בתחתונים היתה". אלא שאחר-כך ה"ה חטא עץ הדעת וממנו נמשכה הגלות. אמנם הגלות היא רק בחיצוניות, ולכן הידידה היא באופן שמהפכים את הק' ועושים ממנו קרש למשכן. והוא ענין האתהפא הבא לאחר האתכפאי.

סדק, אף שנצטוותה "עץ פרי", וזה יתמקן לעת"ל***, שהי' לאחרי שקראו שם "שלם". ואכ"מ).
כבת"כ שם: כ"בימו ארד"ר", ועוד יותר - דאלני סדק 92) ראה חז"א קכט, א.
יתחפפו לעץ פרי, בדוגמא לאתבא בתוובתא.
וראה מדרש תהלים עה"פ (תהלים שם, ג) ויהי בשלם
סוכו - מתחלת ביותו של עלים (אבל בבב"ד פמ"ג, ט) - 94) ישע"י כו, יט.

*** דבמ"ת דק' ושקטא - שלא יתירע אבל לעמיל יתוקן גם תעבה. וראה של"ה (רענן א) דיש ג' ימים: יום הבריאה, ודראה ושקטא לעמ"ל.

באתי לגני ה'תשל"ח

תוכן כללי

ענין המשבח – הפיכת השקר לקרש • בסטרא-אחרא נמשך מר' ק', הרומו על ירידת המעשה מטה בקליפות, אך בקדושה נמשך מר' ד' • מעלת המעשה שעל ידו דווקא ממישכים חיות עליונה ופועלים המצוה • מעלת עולם העשייה שעל ידו מתעלה כל סדר ההשתלשלות והוא תכלית הבריאה

בס"ד. יו"ד שבט, ה'תשל"ח

(הנחה בלתי מוגה)

באתי לגני אחותי כלה, יודעו המאמר של בעל ההילולא (שהוציא לאור ליום ההילולא שלו)¹, שמביא מאמר השיר השירים רבה, לגני לגונני א, למקום שהיה עיקרי בתחילה, דעיקר שכינה בתחוננים היתה, ואחר-כך הנה על-ידי שבעה ענינים בלתי רצויים (שנימנו שם) נתעלה ונסתלקה השכינה מארץ לרקיעים, עד לרקיע השביעי, ואחר-כך עמדו צדיקים (החל מאברהם, אחד היה אברהם)² ועל-ידי מעשיהם הטובים הורידו את השכינה למטה, אברהם הוריד את השכינה מרקיע השביעי לשישי, וכן הצדיקים שלאחריו, ועד שמשו רבינו, שהיה השביעי, וכל השביעין חביבין, הוריד את השכינה מרקיע הא' לארץ, כמו שנאמר³ וירד הויה על הר סיני, במות תורה, ולאחרי כן, כדי שיהיה גם הענין דשכינה בתחוננים, בכל העולם כולו, נעשה הענין דשכנת בתוכם על-ידי עשיית המשכן, שמשם אורה יוצאה לכל העולם⁴.

ביאורים במאמרי רבינו

ח **וזהו** באתי לגני לגונני, למקום שהיה עיקרי בתחילה, דעיקר שכינה בתחוננים היתה, אלא שלאחרי זה היה הענין דחטא עין-הדעה, וכמבואר באגוה"ק⁵² שמוה נמשך אחר-כך מה שגלו ישראל (ששרשם הוא בבחינת פנים העליונים, פנימיות הקדושה) לבין האומות, גלות כפשוטו, מפני חטאינו גלינו מארצנו ונתחקנו מעל אדמתנו⁵³, ועד לגלות דחושך כפול ומכופל בימינו אלו, שזוהו גם הענין דאות ק', כמבואר במאמר שזוהו מה שאמרו רז"ל⁵⁴ ירד גבריא ועין קנה (קנה השמאלי של הק') בים ועלה בו רשטון ועליו בנהו כרך גדול (של רומי, שמורד בהקב"ה, והוא מיצר לישראל⁵⁵). אמנם, כללות ענין הגלות הוא רק בחיצוניות הדברים, אבל בפנימיות הדברים, הנה אפילו בשעת הגלות הרי זו ארצנו ואדמתנו⁵⁶, וז' וכמו בישראל, שאפילו בשעת החטא היתה הנשמה באמנה אתו יתברך⁵⁷, והיינו לפי שהחלק אלקה ממעל הוא בשלימות בכל אחד מישראל, ועד שישנה ההבטחה שכל ירח ממנו נדח. ולכן הנה הירידה לאות ק' (ענין הגלות) היא באופן שמהפכים אותו ועושים ממנו קרש למשכן, ובאופן שהואות ק' נעשית לחילת התיבה, עוד לפני הרי' והשי'. והוא ענין אההפכה שזוכא לנהורא ומירוד למיתקא, שבא אחרי שנעשה תחילה הענין דאתכפאי, על-ידי מחשבה דיבור ומעשה האדם, ובעיקר על-ידי המעשה, ועד שפועלים הענין דאההפכה, שאז נעשה קיום היעוד את רוח הטומאה אעביר מן הארץ⁵⁸, כי אפילו זדונות נעשו לו כזכות⁵⁹, ועד לזכות ממש, ועבודתם של ישראל היא בעליה מקודש לקודש נגלה יותר, כמבואר בארוכה באגה"ק⁶⁰, ועד שבאים לשלימות נעלית יותר מעיקר שכינה בתחוננים כפי שהיה בתחלת הבריאה - ארץ יראה ושקטה⁶¹. וכל זה נעשה על-

(82) סכ"ה (קמ. א).	(88) זכרי' יג. ב.
(83) תפלת מוסף דר"ט.	(89) יומא פז. ב.
(84) שבת נז. ב.	(90) סכ"ז (קמ"א. א).
(85) פרש"י שבת שם - ד"ה כרך.	(91) תהלים ע"ג. ט. ראה פס"ר פכ"א ד"ה אנכי
(86) ראה שירת מוצש"ק לך לך שנה זו (השלי"ח) -	ה"א) ולי"ש עה"פ. תר"כ עה"פ (בתקופתו כו, ט) ועין
לקו"ש ח"ט ע' 309.	השרה יתן פרוי. - בפס"ר ולי"ש שם, דיראה מפני
(87) תנא פכ"ד.	שנתקללה, וברושלמי כלאים פ"א ה"ז, דנתקלה על
	שעברה על הציוני (פתי הפ"מ ⁶²) דהוציאה גם אילני

ביאורים במאמרי רבינו

לו **"אפילו בשעת הגלות הרי זו ארצנו** ואדמתנו" (גופא) שהיא עדיין ארצנו ואדמתנו. עד שלכמה דעות יש לכל יהודי גם שבחוץ לארץ חלק (ד' אמות) בארץ ישראל גם בשעת הגלות, היות מוכן שגם עתה נשאר בכל התוקף והשלמות. ש"קרקע אינה נגולה" (לקו"ש ח"ט עמ' 309).

^(*) הקפטי' תהלים ישנה זו - ראה פס"ר י"א נסן ח"א ע' 1 וא"ל.

^(**) בחרה שלמה (ע"ה) בראשית א. יא. כרך א. ע' (קמ) תקפה על זה. ובניחא הכרח תפי"ה הוא מפשטות לשון הירושלמי, שפיר' זה פליג על יר' דאילו סרק וחספה לפעולתו. וכבר ציין בחו"ש לבי"ד פס"ה.

באתי לגני ה'תשל"ח

תוכן כללי

ענין המשבח – הפיכת השקר לקרש • בסטרא-אחרא נמשך מר' ק', הרומו על ירידת המעשה מטה בקליפות, אך בקדושה נמשך מר' ד' • מעלת המעשה שעל ידו דווקא ממישכים חיות עליונה ופועלים המצוה • מעלת עולם העשייה שעל ידו מתעלה כל סדר ההשתלשלות והוא תכלית הבריאה

בס"ד. יו"ד שבט, ה'תשל"ח

(הנחה בלתי מוגה)

באתי לגני אחותי כלה, יודעו המאמר של בעל ההילולא (שהוציא לאור ליום ההילולא שלו)¹, שמביא מאמר השיר השירים רבה, לגני לגונני א, למקום שהיה עיקרי בתחילה, דעיקר שכינה בתחוננים היתה, ואחר-כך הנה על-ידי שבעה ענינים בלתי רצויים (שנימנו שם) נתעלה ונסתלקה השכינה מארץ לרקיעים, עד לרקיע השביעי, ואחר-כך עמדו צדיקים (החל מאברהם, אחד היה אברהם)² ועל-ידי מעשיהם הטובים הורידו את השכינה למטה, אברהם הוריד את השכינה מרקיע השביעי לשישי, וכן הצדיקים שלאחריו, ועד שמשו רבינו, שהיה השביעי, וכל השביעין חביבין, הוריד את השכינה מרקיע הא' לארץ, כמו שנאמר³ וירד הויה על הר סיני, במות תורה, ולאחרי כן, כדי שיהיה גם הענין דשכינה בתחוננים, בכל העולם כולו, נעשה הענין דשכנת בתוכם על-ידי עשיית המשכן, שמשם אורה יוצאה לכל העולם⁴.

(1) מאמר זה מיוסד בעיקרו על פרק השמיני* מד"ה	(6) יחזקאל לג. כז.
באתי לגני ה'ש"ח.	(7) ויקרא רבה פכ"ט. יא.
(2) ש"ה"ש ה. א.	(8) יתרו יט. כז.
(3) ד"ה באתי לגני ה'ש"ח.	(9) תרומה כה. ח.
(4) עה"פ (שתי"ר פ"ה. א).	(10) ראה ירושלמי ברכות פ"ד ה"ה.
(5) ראה גם כ"ד פ"ט. ז. במדב"ר פ"ג. ב.	

ביאורים במאמרי רבינו

א **"לגונני"** כפי יפה קול לשהש"י שם "לגונני היא החופה, אשר שמה עיקר דירת החתן" (וזהו גם שאומר המדרש "למקום שהיה עיקרי בתחילה"). וראה גם במות"כ במדב"ר פ"ג. וראה שוע"ר א"ח ס' תולט: בימים הראשונים.. היו מתייתדין החתן והכלה בחדר מיוחד ואין שום אדם נכנס אצלם רק בעת שרוצים לשמח אותו ולאכול ולשתות עמהם וזה החדר נקרא חופה.. שהוא עיקר ישיבת החתן וכלה".

ב **"עיקר שכינה בתחוננים היתה, ואחר-כך נסתלקה השכינה מארץ לרקיעים"** הפנימי הוא שה"אחז" - התוכן דאחדות ה' - התעצם עם אברהם (לקו"ש ח"ט עמ' 1248).

^(*) הפיק הש"ך ישנה זו - ראה תורת מנחם סד"ז באתי לגני ח"א ע' VI. ושי"ר.

וענין זה פועל איש ישראל על-ידי עבודתו לקונו בעולם העשייה כמעשה בפועל, ובאופן של עשייה מלשון מלשון כפיה⁷⁸, כמו מעשין על הצדקה⁷⁹, והיינו, שאינו עושה זאת מצד טבעו ורגילותו, אלא מפני שהוא רצון הבורא [כפי שמצינו באברהם, שענינו מדת החסד, שלכן התעסק בהכנסת אורחים, שלאחרי שאכלו ושתו אמר להם לכו למי שאכלתם משלו, ואם לא רצו לברך, ה'ה מצער אותם (כדאיאת כמדדש⁸⁰)], שבוה נראה שהתעסקותו בהכנסת אורחים אינה מצד טבעו ורגילותו, אלא מפני שהוא רצון הבורא⁸¹, שאז העשייה היא בשלימותה ז'. והיינו לפי שהכח היותר תחתון שאין תחתון למטה הימנו ככחות האדם הוא כח העשייה, וזהו המטה מטה ביותר שמגיע לגבוה גבוה ביותר, ועד למקום שלמעלה מכל קצוות, למעלה מכל מדידה והגבלה זה.

סיכום: מעלת עולם העשייה, שעל ידו נעשית עליה בכל סדר ההשתלשלות, וזהו שטעם בריאת העולמות הוא "דירה בתחתונים", וענין זה פועל יודי ע"י עשייה ודרך קבלת עול, שזוהו המטה ביותר המגיע לגבוה ביותר.

78) ראה מאמרי אדמו"ר האמצעי יקרא ח"ב ע' סמי"ח (ד"ה כל אדם).

79) תשאל ואילן. סה"מ תל"ח ח"ב ע' רפס. תל"ח ע' רת. תרע"ח ע' קבא. ע' קבד ואילן. ע' קצב. תרע"ט ע' 191.

80) ראה קונטרס ומעין מאמר א פ"ב. ד"ה למען

ענת תר"ץ (סה"מ קונטרס ח"א פר. א).

79) מרדכי בבא בתרא ח. ב. בית יוסף לטור יו"ד

ביאורים במאמרי רבינו

לך " שאז העשייה היא בשלימותה" ראה סה"מ תרע"ח (ס"ע קבד): "על-ידי הפעיה שהוא ענין הצמצום והתחת עצמותו על-ידי זה נעשה למעלה הצמצום להיות גילוי האור .. לצמצם עצמו להיות נמשך בבחינת אורו הבלי גבול בבחינת מדה וגבול, על דרך צמצם שכינתו כו' (כין כדי ארון), הרי זה ענין במדה שאדם מודד בה מודדין לך".

לה "זוהו המטה מטה ביותר שמגיע לגבוה גבוה ביותר, ועד למקום שלמעלה מכל קצוות, למעלה מכל מדידה והגבלה" שורשו העולה של כח המעשה הוא מצד ב' דברים: א. הירידה של השכל עד לכוח המעשה, היא כמו התפשטות בלי גבול. כיון שכאמור לעיל, פעולת המעשה עצמה היא כמו מעשה של בהמה, כקבד).

סיכום: עיקר שכינה בתחתונים היתה, ועל ידי החטאים נסתלקה לרקיע השביעי. הצדיקים הורידו את השכינה, ועד למטה השביעי שהורידה למטה לארץ במתן תורה ובעשיית המשכן.

והנה עיקר ענינו של המשכן הוא כמו שגאמרי¹¹ ועשית את הקרשים למשכן עצי שטים עומדים, היינו, שמעצי שטים עשו קרשים, ומהקרשים עשו את המשכן, ושם נעשה ושכנתי בתוכם. ומכאן בארוכה במאמר פרטי הדברים, שענין זה מרומז גם בהשם [כתורת הבעש"ט¹² ז ששמו אשר יקראו לו כלשון הקודש מורה על עצם הדבר, וכמבואר גם כאור תורה להרב המגיד¹³ על הפסוק¹⁴ כל אשר יקרא לו האדם נפש חיה הוא הנפש חיה שלו ה'], הן כשם קרש, והן כשם (עצי) שטים שמהם נעשה הקרש. והענין של העולם, כמאמר הענינים הבלתי רצויים היו ענין של שטות דלעומת-זה, שטות של העולם, כמאמר רז"ל¹⁵ אין אדם עובר עבירה אלא אם-כן נכנס בו רוח שטות ז', לכן צריך להיות שטות דקדושה, אהני'ה ל"ה שטות'ה לסבא¹⁶ (הזעילה לו שטותו לוקן) ת', וזהו ענין עצי שטים, שטים מלשון שטות, שטות דקדושה, שמבטל את השטות דלעומת-

11) תרומה כו. טו.

12) תנאי שענייה"א פ"א.

13) סימן יד.

ביאורים במאמרי רבינו

ר "הבעש"ט .. הרב המגיד" להפרישו ועם כל זה אינו מרגיש, אכן אם יקראו הולך ומונה כאן מתורתם של כל אחד מרבותינו נשיאנו (וכן הוא בכל מאמרי "באתי לגני" שנאמרו על-ידי רבינו מידו שנה בשנה). וראה תורת מנחם התועודיות תשי"א ח"א עמ' 224 הטעם לכן.

ה "שמו .. מורה על עצם הדבר .. הנפש חיה שלי"

שם של כל דבר שקראוהו בלשון-הקודש אינו שם הסכמי, אלא הוא מורה על עצם הדבר חיותו ושורשו. ראה שענייה"א פ"א: "ככל הנבראים שבעולם, השמות שנקראים בהם בלשון-הקודש הן הן אותיות היבוי המשתלשלות ממדרגה למדרגה מעשרה מאמות שבתורה על-ידי חילופים ותמורות האותיות ברל"א שערים, עד שמגיעות ומתבלשות באותו נברא להחיותו".

הראה ליה, כאשר האדם עסוק וטרוך מאוד, ויבואו בני אדם לברר עימו לנוכח, אינו שומע ופונה אליהם, ולפעמים אוחזים בא' מאבוייו כדי לשטות דקדושה מהמסופר בגמ' (תפנית י"א, אורות

14) בראשית ב'. ט.

15) סוטה ג. א.

16) כתובות י"ז. א.

להפרישו ועם כל זה אינו מרגיש, אכן אם יקראו

אורו בשמו תיכף הוא נפיר מעסקיו וממושבתו

(אור תורה סעיף ט"ז).

1 "לעומת זה"

הצד המנוגד לקדושה, כפי שנאמר "זה לעומת זה עשה אלקים" (קהלת ג. ט"ז).

ז "אין אדם עובר עבירה אלא כנס בו

רוח שטות"

שכן טבע כל ישראל שאינו רוצה ואינו יכול

להיות נפיר מאלקות, אלא שעל-ידי הרוח שטות

שמוכסה על האמת נדמה לו שגם כאשר הוא עובר

עבירה עוודו מחובר להקב"ה. וראה בפרשיות ד"ה

באתי לגני תשי"א.

ח "שטות דקדושה, אהני'ה ל"ה שפות'ה

לסבא"

כד"ה באתי לגני השי"ת (סעיף ט) מבאי דוגמה

זה. וכמו כן בנוגע לשקר העולם, שעושים משקר - קרש (שהרי שקר וקרש הם אותם אותיות, אלא בצירוף אחר), והיינו, שמהפכים את השקר, אתהפכא חשוכא לנהורא ומיררו למיתקא (חושך נהפך לאור ומר למתק)¹⁷, ועושים ממנו קרשים). ומקרישים עושים את המשכן, ועל-ידי זה - וישכנו¹⁸ לער עליה (בארץ), היינו, שבעולם-זהה התחתון שאין תחתון למטה הימנו (עד כדי כך, ששייך שם ענין השטות דלעות-זה), והי'ה השראת השכינה באופן של משכן (וישכנו), ואחר-כך באופן של מקדש (משכן איקרי מקדש¹⁹), ועד לבית המקדש הנצחי²⁰ (לעד), מקדש אדני כוננו ידיו²¹.

סיכום: עיקר ענינו של המשכן הוא קרשי עצי שטים. שטים מל' שטות, שהופכים את רוח השטות הגורמת לחטוא לשטות של קדושה. קרש אותיות שקר, שהופכים את השקר לקרש המשכן. ועל ידי זה פועלים השראת השכינה בעולם.

ב) וממשין לבאר בפרק ח בנוגע לפרטי האותיות שבתיבת שקר (שצריכים להפכו ולעשותו קרש למשכן), שעיקרה הם האותיות ר' ק', שרומז למה שנאמר²² והבור ריק (ר' ק') אין בו מים, מים אין בו אבל נחשים ועקרבים יש בו²³. ומה שיש בה גם אות ש', הנה "זהו שאיתא בזהר²⁴ ונטלין אות שיי", שהוא מה שלוקחין הארה האורה מהארת החיות הקדושה, וזהו הקיום שלהם", והיינו, שהלעומת-זה אין לה קיום ומציאות בפני עצמה, ורק בגלל שיש בה איזה כוונה, שעל ידה יהי'ה הענין ד(אתכפיא ו)אתהפכא חשוכא, הנה כוונה זו נעשית החיות והמציאות של החושך. וזהו גם מה שהאותיות ר' ק' צריכים שתהי'ה אות ש' עמהם, אבל עיקר ענין הלעומת-זה (שקר) הם האותיות ר' ק'.

¹⁷ ראה דה"א ד, א. מא, ס"ט א' - ד"ה אי נמי. חס' שבעות טו, ב - ד"ה

¹⁸ תהלים לו, כט. אי'.

¹⁹ עירובין ב, א. ירשב לו, ב'.

²⁰ ראה דה"ג רכא, א. פ"ש"י עה"פ.

²¹ פ"ש"טו (בשלח) טו, ז'. ראה פ"ש"י ותוס' סוכה

ביאורים במאמרי רבינו

רב שמואל ב"ר יצחק שהיה מוקד לפני הבלה עם ענין הקירות (קר) והקירות מביאה ליד ריקנות שלושה בדי חס, זורק אחד ומקבל אחד. ר' זירא טען שהנהגתו זו באופן של קלות ראש בעצמו גורמת לזלזול בכבוד תלמידי חכמים. אולם כאשר הסתלק רב שמואל הפסיק עמוד של אש בינו לבין העם, ואז אמר עליו ר' זירא שהועילה לרב שמואל שטותו. כלומר, הנהגתו כשטות העמידה אותו

עמ"ס

מונא בוורה (ח"א במקומה ב, ג) הטעם על כך שבתיבת שקר יש גם את האות ש' שהיא את קשומ' (אות אמת), לפי שהשקר עצמו אין לו קיום, ובכדי שיהיה לו קיום הוא דוקא כאשר יש

דוקא, ואז ממילא יוגבהו גם העליונים הימנו, מה-שאיין-כן אם היה מתחיל מאמצע הכותל, לא היה מגביה התחתונים ג.

לדון גם מה שמצינו בנוגע לכללות סדר ההשתלשלות, שיש כמה טעמים בזה, כראיתא בע"ה²³ שזהו בכדי לגלות שלמות כחותיו (מן הכח אל הפועל), וכזהר²⁴ איתא שזהו בגין דישתמודיעון ליה (כדי שידעו אותו), אמנם, מובאר בארוכה בהמשך תרס"ו²⁵ שטעמים אלו מספיקים רק בנוגע לעולם האצילות וכן בנוגע לנשמות כפי שהם בעולם האצילות כו', ולכן לא די בשלימות זו, שהרי תכלית השתלשלות העולמות אינה בשביל עולמות העליונים (כמו עולם האצילות) הואיל ולהם ירידה מאור פניו יתברך (כמבואר בתניא²⁶), ג', ולכן צריכים להגביה את כל סדר ההשתלשלות, מתחתיתו דוקא, מעולם-הזה התחתון, שזהו תכלית הכריאה, לפי שנהאווה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים²⁷.

ק"ב ואלין.

²³ ראה תחומא בחוקתי ג. נשא טו. כ"ד ס"פ.

²⁴ פ"ש"י פ"ג, ו. תניא שם.

²⁵ ראה סה"פ תרנ"ח ע' ל ואילן. תרע"ח ע'

²⁶ שני א' (דרוש עגלים וירוש) ענף א.

²⁷ ח"ב מב, ב.

²⁸ ע' תמו. וראה שם ע' ז.

²⁹ פל"ז. וראה סה"פ תרנ"ח ע' ל ואילן. תרע"ח ע'

ביאורים במאמרי רבינו

לכ **"צריכים להרחיב להגביה הקורה התחתונה"**
 הענין אינו רק טכני, מצד מיקומה של הקורה התחתונה, אלא גם משום שיש לקורה התחתונה כוח שאין לשאר הקורות. כלומר, העליונים והאמצעים אין כוחם להעלות את התחתונים, אך התחתונים כוחם להעלות את העליונים.

אך לכאורה צה"ג, הרי כשם שהמעשה משפיעה על השכל, כך ויותר מכך השכל הולב משפיעים על המעשה, ואולי הכוונה כפי שכתוב ב"ה אורה נא תרנ"ח עמ' לה, שההשפעה של הרגל (- המעשה) היא "יתר על המדה .. מוחין גדולות". וכן גם עולה מהדוגמא שמביא שם: "כשיש כאב בראש רפואתו להקי' דם מהרגל ועל-ידי זה נרפא הראש .. חיות הנמשך על-ידי רפואה הוא בחינת המשכת חיות חדש מהנפש .. דיינו שנמשך ממקום עליון ביותר .. ואינו דומה להמשכת החיות על-ידי אכילה שאינו חיות ביאור כה.

חדש". היינו שאין מדובר על עליון דמחות גלויים אלא הענין העצמי (שהוא הגורם מעלת הרגל הגלויה - לקו"ש נצבים ח"ד הערה 14). והוא מתבטא ונמצא דוקא בתחתון כלקמן ביאור לה - המבאר שורש המעשה.

לג **"זואיל ולהם יירדה מאור פניו יתברך"**
 ברוב המקומות מפרשים התיבות "זואיל ולהם יירדה", שאצילות היא בבחינת ירידה לגבי מה שלמעלה ממנה. כים כאן צ"ע אם אפשר לפרש כן: א. הרי ענין היירדה נאמר לכאורה על הצד שאצילות היא גילוי התעלם, וטעמים הנ"ל נאמרו לכאורה על הצד שאצילות היא יש מאין (ראה ד"ה באתי לגני תשל"א ס"ט). ב. מסביר: מודע זה שהם יירדה לגבי למעלה מהם, שולל שיבראו לצורך טעמים הנ"ל של יתגלו שלמות כחותיו וישתמודיעון? וראה פירושים נוספים בזה ב"ה אורה נא תרנ"ח, ובד"ה באתי לגני תשי"א ס"ח ביאור כה.

ביחור, נמשכת השפעת הברכה גם בעולם, ועד לאופן דמוכס שלום בעולם (כהמשך דברי הגמרא לאחר זה). וזהו גם מה שמבאר אדמו"ר מהר"ש באורכה בהמשך חייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום⁷⁰, שהענין דהעונה אמן הוא כמו הענין דמטבע אורח (ברכה ארוכה), פותח בברך וחותם בברוך⁷¹, שעל-ידי זה נעשה גם הביחור בקליפת נוגה כו', והיינו, שנוסף על ההתכללות הדו"ה ואנ"י, שהם שמות הקדושים, מודגשת גם הפעולה בקליפת נוגה שבעולם-הזה התחתון שאין תחתון למטה הימנו. וכללות הענין בזה הוא בדוגמת משנת"ל בנוגע לאבוקה גדולה (ועל דרך זה בנוגע לחבית מלאה מים, ובנוגע לגדלות המוחין), שהעילוי שבה ניכר דוקא כאשר האור מגיע למקום רחוק ושפל, שזוהו עלום-הזה התחתון במדרגה שאין תחתון למטה ממנו (כלשון התניא), ואף-על-פי-כן מאיר בו האור, על-כל-פנים כפי שמלוכש בגשמיות כו'.

סיכום: גדול העונה אמן יותר מן המברך, לפי שאמן בגימטריא הו"יה ואדנ"י, וענייתה פועלת חיבור דשם הו"יה שלמעלה מהעולם עם שם אדנ"י השיך לעולם, שתהיה נמשכת השפעת הברכה דשם הו"יה גם בעולם, ואף בקליפת נוגה. ובני"ל שהעילוי של האור ניכר כשמגיע למקום רחוק ושפל.

ז) ועוד זאת בנוגע למעלת ענין העשייה (עשייה גשמית וגם חומרית, בעולם העשייה, עולם-הזה הגשמי והחומרי), שעל-ידי זה נעשה "וחי בהם" (כני"ל ס"ח), היינו, שנעשה עילוי בכל העולמות כולם ובכל סדר ההשתלשלות, כידוע המשל⁷² מהגבהת כותלי בית, שצריכים להחזיל להגביה הקורה התחתון

⁷⁰ פ"ח. פל"ב. פל"ד (סה"מ תרל"ח ע" קל ואילן. ע" קעד ואילן. ע" קפא ואילן).

⁷¹ א. תר"ט סה"מ כסלו ע" קצרה ודעיה 19.

⁷² ראה ברכות מו. א.

ביאורים במאמרי רבינו

אין כאן שום פרט נוסף אלא רק סימן כדי לקרוא לאדם עצמו. שני הדברים קשורים ותלויים זה בזה. שאר השמות הם שמות התואר והמעלה והם נושאים "חוכן" מסוים ופירושו, לכן הם גם יכילים להתפרש בלשון חול, כי התואר והחוכן שיש בהם יכילים להיות שייכים גם לבר אחר. לעומת זאת, שם הו"יה הוא שם העצם, אין בו שום פירוש אחר חוץ מזה שהוא שמו של הקדוש ברוך הוא, ולכן הוא אינו יכול לשמש לחול.

סיכום: עיקרה של תוכת שקר הוא אותיות ר' ק', ה'רממות ל"הבור רק אין בו מים", מים אין בו אבל נחשים ועקרבים יש בו", והאות ש' היא החיות שהלעומת-זה לוקחת מקדושה.

ומבאר כמאמר השייכות של האותיות ר' ק', דהנה, את זה לעומת זה עשה האלקים²⁵, ובנדון דידן, "הנה בקדושה נעשה מאות ד' ה', ובסגורא-אחרא נעשה מר' ק'. דק' ה"ה דומה בתמונתו לאות ה', אלא שבאות ה' הרגלים הם כשורה, ובאות ק' הרגל השמאלי הוא יורד למטה". וממשיך לבאר, "דהנה הג' קוין דאות ה' הם ג' לבושי הנפש מחשבה דיבור ומעשה (כמבאר בארוכה בלק"ת בדרושי פרשת בלק²⁶), ולכן קנה השמאלי הוא נפסק מהשני קוין, להורות שהמעשה הוא נפסק מדיבור ומחשבה", והיינו, ששני הקוין שמלמעלה ומימין הם מחוברים זה בזה, בדוגמת דיבור ומחשבה שהם מחוברים זה מזה, והיינו, שהדיבור רק יוצא לחוץ, אבל לא נעשה נפרד²⁷, מזה-שאיין-כן מעשה, שנזמו בקו שמצד השמאל שמורה על הצמצום, שהרי כדי שתהיה הידידה למעשה הרי זה על-ידי-שהאדם מצמצם את הכחות שלו שלא יהיו כפי שהם בריבוי במחשבה, ואפילו לא כפי שבאים בצמצום בדיבור, אלא בצמצום גדול יותר כו', ועד שהמעשה יכול להיות דבר נפרד, וכפי שרואים שעל-ידי כח העשייה יכול האדם

²⁵ קהלת ז. יד.

²⁶ בתהלתו.

²⁷ המשך תעריב ח"א ס"ע תקלג ואילן. סה"מ.

ביאורים במאמרי רבינו

בו בתהלתו יסוד של אמת. ולכן האותיות ק' ור' שכן 'אתון דיופא' נטלות אות ש' עממן, כי על-ידי זה דוקא יש לון קיום (הסעם לכן שלוקחין דוקא אות ש' - ראה בספר תוספים מערכת אחרות תהרת אות ש' עמ' תב ואילן).

יא "דיבור רק יוצא לחוץ אבל לא נעשה נפרד מזה-שאיין-כן מעשה"

דיבור, למרות שהוא יוצא לזולת, סוף-סוף אינו נפרד מהאדם, שכן בעת הדיבור "דיבורי האדם נקשרים ומחברים עם כוח הדיבור שלי" (ראפר ה' אל אבסם אעמ"ד עמ' מד ואילן), מזה-שאיין-כן מעשה יכול להיות נפרד מהאדם, וכמו בויקת הפץ כלשהו, שפעולת הויקת היא דוקא כאשר הכוח הוויק נבדל מהדי.

ועוד, הדיבור מכיל את השכל והמדות של האדם, ועד שישנו "דיבור חי .. חיי האדם מתגלים בדיבורו" (לקו"ש לט עמ' 109). לכן דיבור שייך רק

בזולת שהוא כמותו (המשך תעריב ח"א פרס"ט).

מזה-שאיין-כן במעשה הויקת, אין שום התלבשות נפשית של שכל או רגש, אלא הוא מנוסס על 'אימון' בלבד. ישמעאל פרא אדם (לא שכל) ועם זה רובה קשת. ולכן ודיקה נעשית בפס היד ולא באצבעות כהן מלוכש השכל.

[ואפילו מעשה אמנתו בו מלוכש משוה מנפש האדם - הננתו ורגשותיו (הנוגשות בפרטי הפעולה), הרי הן בצמצום גדול מכפי שהן במחשבה ודיבור]

משום כן, מעשה יש גם אצל בהמה, כגון התות צורות, דשה ביגליה, אך אין אצלה דיבור. וכן, אדם חרש, שאינו שומע ואינו מדבר, היינו שיש בו רק מעשה ללא דיבור - אין הוא נחשב כן דעת, שכן מעשה נא נחנפס החינית ולא השכלית.

לזרז את האבן מלמטה למעלה, וכמובאר בכמה מקומות³² שזהו על-ידי שחך המעשה שלו נפרד ממנו, ומתלבש בהאבן להגביתו היפך טבעו, שיעלה מלמטה למעלה י. ועל-פי זה מובן החילוק שבין אות ה' לאות ק', ש"אות ה' שבקדושה הוא כאשר ג' לכושי הנפש מחשבה דיבור ומעשה ממולאים מאור התורה, החכמה והמדות וכיו"ד, "אות ק' הם המחשבה דיבור ומעשה דלעומת-זה, ונעשה מאות ר', דאות ר' הוא מחשבה ודיבור דלעומת-זה כו' הנה נעשה על-ידי זה קנה הק' שהוא המעשה, והיינו שנופל במעשה לא טוב רחמנא לצלן, והוא קנה הק' שיורד למטה, והוא שעל-ידי מעשה לא טוב הרי הוא יורד למטה מטה".

סיכום: בצד הקדושה נעשית מאות ד', היינו ששני הקוין המחוברים מלמעלה ומימין רמוזים על מחשבה ודיבור, והקו השמאלי הנפרד מורה על מעשה, שבא בצמצום גדול ויכול להיות נפרד מהאדם. ואילו בסטרא-אחרא נעשית מר' ק', היינו שהקו של המעשה יורד למטה, הדרומו שמעשהו הרע מורידו למטה.

4) והענין כזה, דהנה נחבאר בפרקים שלפני זה³² שהחילוק שבין אות ד' (שממנה נעשה ה') לאות ר' (שממנה נעשה ק') מתבטא בנקודת הויד"ד שמאחורי הדי', שעל ידו נעשה מר' ד', והיינו, שתמורת אל אחר³³ נעשה הויה אחד³¹ יג. ועל דרך זה בישראל, שדומין לבוראן³³, שיש אצלם נקודת היהדות.

31) ואתחנן ו. ד. ויקי"ד שם.

32) ראה ב"ר פס"ג. ח. במדב"ר פ"ג. ה. רות רבה פ"ג.

לא ואילך. תרצ"ב ע"ב עב ואילך. תרצ"ז ע"ב מא ואילך.

29) פירק י.

30) תשא לר. ד. ויקי"ד פ"ט. ב.

ביאורים במאמרי רבינו

יב' להגביתו היפך טבעו שיעלה מלמטה למעלה
 הנאמר כאן שוריקה הינה 'להגביתו היפך טבעו', הוא לכאורה כדי להדגיש שהכוח המתנתק מהדי מלבוש באבן הוא 'פני' ולא נפשי. שכן "האבן בטבעו אינו מתפעל מעניין ורוחני, משכל לא יתפעל לפי שאינו מינו, מקור ורוח מתפעל גם האבן שמתחמם או מתקרר לפי שהם מינו .. וכאשר כח הדי נושא את האבן היפך טבעו, הרי הכרח לומר דכח הנבלד מנח התנועה שבידי ונושא האבן הוא מהות ומציאות נמשכי יותר מהאבן, עד שמתגבר עליו ומכריחו לילך נגד טבעו" (שפה ישאל תרצ"ב ע"ב-ד).

יג' "המורת אל אחר נעשה הויה אחד"

במאמר ד"ח באחי לגני ה'תשל"ח סי'ו: "שאם יחליף ר' במקום ד' או ר' במקום ר' הרי זה מחרב עולמות חס-ישלום, וכמו בפסוק שמע ישראל

יכזה יוכן גם מה שאמרו רז"ל (בסוף מסכת נזיר) גדול העונה אמן יותר מן המבקר, וכפי שמבאר הצי"צ באור התורה⁵⁹ על-פי מ"ש בכתבי הארז"ל⁶⁰ שאמן בנימטריא הויה אדנ"י⁶¹, דהנה, כללות החילוק בין הויה לאדנ"י הוא, שהויה הוא למעלה מהעולם, שלכן יכול להיות הויה הוא יהיה כאחד⁶², אך-על-פי שזהו היפך גדר הזמן (ומה שהויה הוא לשון מהוה⁶³, הרי זה רק שממנו נמשך התחוות העולם סג, וזה גופא רק על-ידי התלבשותו בשם אלוקים), מה-שאי-כן שם אדנ"י, שמורה שהוא ארוך כל הארץ⁶⁴, שייך לעולמות התחתונים, שרוקא שם שייך ענין האדנות, דאין מלך בלא עם⁶⁵ ג. ולכן הנה רק שם הויה נקרא שם העצם⁶⁶ אז ושם המיוחדת⁶⁷, מה-שאי-כן שאר השמות, ועל-אחת-כמה-וכמה שם אדנ"י. אמנם, החיבור דהויה ואדנ"י ביחד נעשה על-ידי אמירת אמן, והיינו, שבאמירת הברכה ישנו שם הויה (שהרי הברכה היא בשם ומלכות), אבל אין זה בוודאות שהענין דמלך העולם הוא באופן שהברכה וההשפעה תומשך גם בעולם, מלשון העלם והסתרה⁶⁸, וכפרט בעולם שיש בו מקטרגים על שם הויה (גילוי אלקות), כדאיתא בחדא"ג מהרש"א⁶⁹. אך על-ידי אמירת אמן, הויה ואדנ"י

59) ראה אורח"ת בראשית כרך ג הקנה. א. תקנו, א. תקנו.

א. עקב ע"י תקיפת ואילך. המשך חייב אדם לברך פ"ה.

פלי"ד (סה"מ תל"ז ע"ב. ע"י קפ"ד).

60) פיר עץ חיים שער כונת אמן פ"א.ד. מא"א א. א.

צד.

61) ראה חז"ב קע"ב. א. תקי"ז תי"ט (מ. א.). תכ"ו

(ע"ב ב.).

62) חז"ג רנ"ג. סע"ב (ברע"מ). פרט שער א

שער עשר ולא תשע) פ"ט. תנאי שעוהויה"א פ"ז

(כ"ב א.).

63) זהו ופרטם שם. תנאי שעוהויה"א רפ"ד.

64) נזיר שם.

65) כ"ב פכ"ח.

66) סוף משנה הל' ע"ז פ"ב ה"ג. פרט שער י"ט

(שער שם ב"ד). מר"ג ח"א פס"א ואילך. עיקרים מאמר

ב' פכ"ח.

67) סוטה ל"ח. א. סנהדרין ט. א. וראה פרט שם.

68) ראה לקו"ת שלח לו. ד. חוקת סה. א. שם. ד.

ביאור"ז להצ"צ ח"א ע' שנה. ועוד.

69) נזיר שם.

ביאורים במאמרי רבינו

כ"ב הויה זה רק שממנו נמשך התחוות העולם
 כן משם הויה מתוהים עולמות שענינם הוא רק השלמת הרוחני, ומלכתחילה אין להם מציאות אשית.
 אבל היא נעשית בדרך ממילא ללא התעסקות, וזה מראה שהוא מרום ממונה (שפה ישאל השל"ח ס"ט).

ל' "עולמות ההתהוות .. שייך ענין האדנות" אדנות היא על עם, שהם מציאות נפרדת מהמלך ומקבלים עליהם מלכותו בדרך של קבלת עול. עם מלשון (חלום) "עומות". מה-שאין-

שאי-כן שאר השמות"

לא "רק שם הויה נקרא שם העצם .. מה-

כשקוראים לאדם בשם התואר והמעלה, כמו

"חכם" או "גיבור", יש בשם הזה תוספת על

האדם עצמו. השם הזה "מכיל" מעלה של חכמה

או גבורה שמסתירה על האדם עצמו. לעומת זאת,

כשקוראים לאדם בשמו, "דאובן" או "שמעון",

ואפל ביותר, רחוק בכמות ורחוק באיכות. מגיע רק אור קטן וחלוש, מכל-מקום, הא גופא שהאור מגיע במקום רחוק כזה, מוכיח שנמשך החכמה גבוה ביותר, מאבוקה גדולה ביותר. ומשל הב', מחכיבת מים, שכאשר החכמה מלאה לגמרי, יותר ממה שיכולה להכיל, אזי עולים המים על גדותיה ונשפכים לחוץ, הנה אף-על-פי שמה שנשפך לחוץ הוא רק טיפין טיפין, מכל-מקום, הא גופא מורה שמילוי החכמה הוא בשלימות כדבעי. שלימות גדולה. ומשל הג', מענין ההולדה, ששייך רק כשנעשה גדול (שהרי קטן אינו מוליד⁵⁶, וצריך להיות על-כל-פנים בן ט' שנים⁵⁷, שזוהי הגדלות בענין זה), הנה אף שענין ההולדה הוא מטיפה גשמית, מכל-מקום, הא גופא מוכיח שהמוחין שלו הם בשלימות, החל משלימות המוחין כפי שהיא אצל בן ט' שנים, ויתירה מזה, כשנעשה גדול, ועד לבן שמונה עשרה לחופה⁵⁸ בו.

סיכום: ג' משלים בענין כל הגבורה יותר נופל לטוטה ביותר: א. כשמוגיע אור למקום רחוק ואפל ביותר, הרי זה מוכיח שנמשך מאבוקה גדולה ביותר. ב. כשהמים חכמת עולים על גדותיה, הרי הטיפות הניגרות הן המעידות שהיא מלאה בשלימות. ג. ענין ההולדה מטיפה גשמית שייך רק כשנעשה גדול, ומורה על שלימות המוחין.

56) ראה סנהדרין סו, ב' ואלין.
57) ראה נדה לב, ב' רמב"ם הל' אישות פ"א א.
ה"א.

ביאורים במאמרי רבינו

ועושן מקוה לכתחילה".
ביאור ההפוש בין ג' הבחינות: אור הוא דק ורחמי בתכלית. מים הם כבר מציאות דבר הנתפס אבל אינם כשאר דבר גולמי, שהרי הם יידיי [היינו שהם מתענענים לבאן ולכאן ויכולים להמשיכם לכל צד שירצו]. ורקיע שהוא 'כעין הקודר' הנתעשה מגילוד המים, הוא כמו כל דבר גולמי, אשר נמצא במצב וציוו קבוע מבלי הטיה ותנועה כלל (ספר התקנים ערך 'אור מים ורקיע' עמ' ת-תו).
כח "הולדה .. שלימות המוחין"
"אין כח הטיפה להוליד ולו כי אם כאשר תצא מבחינת מוחות, מצד שנתמלאו ללי המוחין בשלימות .. והוא על-די כח התענוג שנתמלא במוח ביותר מכפי מדתו" (שערי אורה ת, ט). "פחות מבין ט' שנים אף-על-פי שיש טפה רוחנית וגשמית אינו מוליד כלל, לפי שאין בו מותר מוחין .. לא

שאפילו בהיותה בכחינת אחוריים י' (י"ד מאחוריו), ועד שלכאורה אין זה ניכר במחשבה דיבור ומעשה שלו, מכל-מקום, כיון שיש בו נפש השנית בשרואל שהיא חלק אלקה ממעל ממש³³, הנה סוף כל סוף הרי היא פועלת פעולתה, וכל ידח ממנו נדחה³⁴, ועד שאפילו קודם שבא למעמד ומצב שדרוש מסירת נפש, שאז הנה אפילו קל שבקלים מוסר נפשו על קידוש שמו יתברך (כמבואר בתניא³⁵), רוצה הוא לעשות כל המצוות כו' (כפסך דין הרמב"ם³⁶ טו, ולכן אינו בבחינת ר', אלא בבחינת ד'. ובפרטיות יותר, הנה היר"ד שמאחורי הדי' קאי על בחינת חכמה טו, וכן על בחינת היסוד שעל ידו הוא היחוד דחסד וגבורה ומלכות (במשנ"ת בפרק שלפני³⁷), והיינו, לפי שישוד כולל את כל המדות י" שלמעלה ממנו, ועל ידו נמשך גם לבחינת המלכות, שנקראת כנסת ישראל, על שם שונסת את כל הספירות כולם³⁸ יח.

33) תניא רפ"ב.
34) ע"פ שמאל"ב יד, יד. וראה תניא ספ"ט. הל' ת"ת לאדה"ו פ"ד ס"ג.
35) פ"ח"ט.
36) הל' גירושין ספ"ב.
37) פרק י.
38) ראה פירוש שער כג (שער ערכי הכינים) פ"ב. תר"א תצוה פד, ב' לקו"ת שה"ש לח, ב'.

ביאורים במאמרי רבינו

הוי' אלקינו הוי' אחר, שצריך להדגיש את הדי', ואם מחליפו ח"ו באות ר' הרי זה מחריב עולמות, וכן לא תשתחוה לא-ל אחר, שצריך להדגיש את הדי', ואם מחליפו ח"ו בר' הרי זה מחריב עולמות".
יך "בבחינת אחוריים"
נקודה זו היא רק מאחוריהם, היינו שאינה מאירה בגילוי בפנימיותם בנוגע לפועל במחשבה דיבור ומעשה, והיא רק בתעלם אצלם (ראה גם פאה לגני תשל"ו ט"ו).
טו "רוצה הוא לעשות את כל המצוות"
וכפי שמצינו בחלוקה, שאדם הצריך לתת גט לאשתו אבל הוא מסרב - כופין אותו עד שיאמר רוצה אני, ואין זה חושב גט שניתן בכפייה ונגד רצונו של הבעל, כי בעצם כל יחודי רוצה לעשות את כל המצוות.
טז "חז"ר .. קאי על בחינת חכמה"
בחכמה הרעיון השכלי הוא עדיין בבחינת נקודה, ורק אחרי הבינה והדעת הוא מתפשט לאורך ולרוחב כו'.
ז"י "יסוד כולל את כל המידות שלמעלה ממנו"
יסוד הוא הארת המידות בעת ההשפעה בפועל, וכמו בהשפעה הבאה ממידת החסד, שתחילה מופיע רגש החסד והאהבה שלב, ולאחר מכן ההשפעה בפועל יכולה להעשות מתוך תחושת אהבה, ואזי תהיה ההשפעה מרובה וגדולה יותר.
"על דרך משל, ההתקשרות שמקשר האב שכלו בשכל בנו בשעת לימודו עמו באהבה ורצון שרוצה שיהיו בנו, ובלעדי זה גם אם היה הבן שומע דיבורים אלו עצמם מפי אביו שמרוב בעוד ולמדו לעצמו לא היה מבין כל כך כמו עכשיו .. והאב משיפיע יותר כי על-די החשק והתענוג מתרבה ומתגדל שכלו בהרחבת הדעת" (אדה"ק ט"ט).
וכן הוא ביחס לשאר הספירות, שהארת בעת ההשפעה בפועל נקראת בשם יסוד, ולכן "יסוד כולל את כל המידות שלמעלה ממנו".
יח "מלכות .. כונסת את כל הספירות כולם"
בהמשך תער"ב פשכ"ז מבאר שמלכות

אמנם, גם כאשר ישנו הדי' (על-ידי נקודת הידי'ד שמאחוריו), שהוא ענין המחשבה והדיבור דקדושה, אין זה עדיין תכלית השלימות, אלא צריך לעשות מדי' ה' (על-ידי הוספת קו השמאלי), שיומשך גם בענין המעשה. וכמובאר בהדרושים בענין הדר, שלא מספיק האות ד' שנעשית מהאות ר' (דר), אלא צריך לעשות מדי' ה', ועל-ידי זה נעשה הדר, שמורה על תכלית השלמות. וכל זה הוא באות ה' (שנעשה מדי', שיש לו ידי' מאחוריו), שהרגל השמאלי דאות ה', שרומז על ענין המעשה, הוא באותה שורה ובאותם מידים כמו ב' הקיין דמחשבה ודיבור. מה-שאין-כן באות ק', הנה כיון שנעשית מר', שאין בו ידי' אפילו לא מאחוריו, היינו, שהמחשבה והדיבור (ב' הקיין דאות ר') אינם כדבעי, אי ההמשכה לענין המעשה היא בצורה של אות ק' (כמבואר בשער היחוד והאמונה³⁹ שכל אות היא בתמונה מיוחדת פרטית המורה על ציור ההמשכה כו'), שהרגל השמאלי אינו מסתיים כדרך כל האותיות, אלא נמשך למטה מן השורה, שמורה על ההמשכה דלעומת-זה, למטה מהקדושה⁴⁰, וענינו באדם הוא המעשה דלעומת-זה, המעשה אשר לא יעשה⁴⁰ יו'.

סיכום: הסיבה להבדל בהמשכת המעשה (ה' או ק'). נובעת מהחילוק בין האות ד' לר'. בד' יש נקודה של ידי' מאחוריה, הרומזת לנקודת היהדות, ולכן הרגל של הדי' (הנעשית מחד') היא בשורה אחת עם הדי', רמז לכך שהמעשה הוא כדבעי. מה-שאין-כן באות ר' אין ידי' מאחוריה, ולכן הרגל של הק' (הנעשית מחד') נמשכת למטה מהשורה, רמז לכך שהמעשה הוא למטה מהקדושה.

ד) ועל-פי כל הנ"ל מוכן גודל ענין המעשה, ובלשון המשנה⁴¹ המעשה הוא העיקר, שזוהי הנקודה שמבוארת באורכה בסעיף זה, שלכן, כל

זמן שיש רק ענין המחשבה והדיבור (ר'), אבל עדיין לא נעשה אות ק', שרגל השמאלי נמשך למטה כו', הנה עדיין אינו "יורד למטה מטה". ועל דרך זה בקדושה, שלא מספיק ענין המחשבה והדיבור כדבעי, שהוא ענין אות ד', שיש

39) פ"א. פ"ב בהגהה.

40) ראה אותיות תרומה ע' אתקדי ואילן. סה"ט.

תדצ"א ע' קז.

41) אבות פ"א מ"ז.

ביאורים במאמרי רבינו

נקראת מראה' לשכל הספירות מתואים ומתגלים יט' **למפה מן השורה .. המעשה אשר לא** **בה .. והגם דבי"א גם כן כל ספירה כלולה מכל יעשה'** הספירות, הנה בי"א אין זה בחינת התעצמות **"דוהג רי"ש הוא מחשבה ודיבור דלעומת** **לדיות אותה ספירה ממש, וכמו גבורה שבחסד זה, ומה נעשה נופל רחמנא-לצלן בענינים נסים,** **(בתגלות) אינו חסד .. אבל בחינת מלכות בה מקהל אל החמור, והיינו כשמלא מחשבת זרות** **הוא שהספירות המתואים בה מתעצמים בה והרומזים רעים ודיבורים רעים .. הרי זה גורם** **.. וכמו מלך במשפט יעמיד ארץ והוכן חסד שנכשל במעשה רחמנא-לצלן, תחלה באפילה** **כסאיו".**

ושתיה ואחר-כך עוד ועוד" (סה"ט ותדצ"א ע' קפ).

במחשבתו ובלבו לכד בכל כח כוונתו לא יצא ידי חובתו כו', וכן במצוות מעשיות כו'. והיינו, שגם אם כיון את כל הכוונות שבעולם, לא נעשה עדיין קיום המצוה, כי אם על-ידי עשיית המצוה בפועל, כל מצוה כענינה, בעשייה שלה, דהיינו, במצוות מעשיות הרי זה על-ידי העשייה כפשוטה, ובמצוות שביבור על-ידי הדיבור, ובמצוות שבמחשבה, כמו אהבת הוי"ה ויראת הוי"ה, על-ידי האהבה והיראה בפועל כו', לאחר ההתבוננות שהיא רק הקדמה והכנה ל"עשיית" המצוה דאהבת ה' ויראת ה' [כמו שכתוב בתחילת הרמב"ם⁵², האל הנכבד והנורא הזה מצוה לאהבו וליראה אותו כו', והיאך היא הדרך לאהבתו ויראתו, כשעה שיתבונן האדם במעשיו וכו', כפי שמבאר לאחר זה באורכה], בדוגמת ההכנה לקיום מצות ציצית. ולאידך גיסא, אם היתה עשיית המצוה בפועל, הנה גם אם (מאיה סיבה שתהיה) היה חסר אצלו כוונת המצוה, ועשאה כמצות אנשים מלומדה⁵³, יצא ידי-חובת קיום המצוה כו'. ומכל זה רואים גודל ענין המעשה.

סיכום: גם אדם שכוין את כל הכוונות שבעולם, לא קיים בכך את המצוה, ונדרשת עשיית המצוה בפועל. ולאידך, אם עשה המצוה, גם אם היה חסר כוונתה, יצא ידי חובתה.

ו) לרובן ע"פ ביאור אדמו"ר האמצעי בשערי אורה⁵⁴ בענין כל הגבוה יותר נופל ונמשך למטה מטה יותר, שמביא על זה ג' משלים, ומוכן שכל משל

מוסיף ביאור בענין זה⁵⁵ כו'. משל הא' הוא מאבוקה, שכדי שתואר במקום רחוק ביותר, צריכה להיות במקומה אבוקה גדולה ביותר. ואף-על-פי שבמקום רחוק

52) הלי' סוה"ת פ"ב ה"א.ב.

53) ע"פ ישע"י כט'. יג. וראה תניא פל"ט (נג. ב).

וכפ"מ. סה"מ באתי לגני הוי"ע שטור ואילן.

54) נח, א ואילן. סה, א ואילן.

55) ראה ד"ה באתי לגני תשי"ט ס"ד (תורת מנחם

ביאורים במאמרי רבינו

כה על-ידי האהבה והיראה בפועל⁵⁶ שאזי נרגשת האהבה והיראה בבשר הלב

הגשמי של האדם (ראה ד"ה וראו אל הוי"ה תשי"ב ס"ז).

כו "אם היתה עשיית המצוה בפועל .. יצא ידי-חובת קיום המצוה"

"והיינו משום שהגשמה אינה צריכה תיקון

לעצמה במצוות, רק להמשיך אור לתקן נפש

החיות והגוף על-ידי אותיות הדיבור שהנפש

מדברת בה מוצאות הפה, וכן במצוות מעשיות

שהנפש עושה בשאר אברי הגוף" (לק"א

גשם ומהות חדש, ולכן מ"א יאגלידו בטלו מתורת

שאו"ב עד אשר לכמה דעות מעלין ואינן פוסלין,

פל"ח).

הבינה וששה הספרות שלאחרי זה], וצריך אדם להיות במדרגה זו שיהיה דיבור נחשב לו למעשה כג.

סיכום: כתיב גבורי כח עושי דברו, ופירש הבעש"ט שהדיבור צריך להיות בבחינת עשיה, היינו שצריך לילך תחילה בכל המידות עד מלכות (בחינת פה).

ועל דרך זה ובתוספת ביאור באור תורה להרב המגיד⁴⁷ על הפסוק⁴⁸ ושמתם את חוקותי גוי אשר יעשה אותם האדם וחי בהם, כי הכלל הוא בכל המצות מעשיות, דרך משל ציצית. כשהם חושין, אין בהם חיות, רצונו לומר הקדושה העליונה, רק ענין המצוה, שכשהוא עושה, הוא מקשר כל המדרגות עד העשייה, דהיינו המחשבה והדיבור והעובדא (המעשה) מתקשרים זה עם זה כו', וזהו אשר יעשה אותם (בעשייה, אזי) וחי בהם, רצונו לומר (המשכת) חיות העליונות בהם. והיינו, שיש מציאות המצוה (ועל-אחת-כמה-וכמה מציאות העולם), כמו חוטי הציצית, כפי שהם מצד עצמם, ויש גם ענין רצון (רעותא) ומחשבת האדם, שהוא ענין המצוה, וכן ענין הדיבור, ברכת המצוה, אבל כדי שיהיה ענין החיות, וחי בהם, שהוא ענין ההמשכה מז"א למלכות⁴⁹ כו', הרי זה דוקא על-ידי עשיית האדם (אשר יעשה אותם האדם), שאז נעשים חוטי הציצית כשלימותם, ומקיימים תפקידם, ואז גם המחשבה והכוונה דמצות ציצית וברכת מצות ציצית הם כשלימות.

סיכום: כדי שיהיה 'וחי בהם' - המשכת חיות עליונה בחפצא של המצוה, וזה דוקא ע"י 'אשר יעשה אותם האדם' - עשיית האדם, ואזי גם הכוונה (מחשבה) והברכה (דיבור) הן בשלימות.

וזוהו גם מה שמכאר אדמו"ר הזקן בארוכה בתניא⁵⁰ פסק ההלכה הערוכה בתלמוד ופוסקים דהרהור לאו כדבור דמי⁵¹, ואם קרא קריאת-שמע

⁴⁷ סימן ק. וראה אור"ת אחרי ע"ק.

⁴⁸ אחרי ית, ת.

⁴⁹ ראה אור"ת שם.

ביאורים במאמרי רבינו

כג "דיבור נחשב לו למעשה" שבע הספרות יש גם מעין ענין זה שבמעשה, מדברי הבעש"ט אלו הראים את שנתבאר

בסעיף הקודם, שהמעשה הוא תכלית שלמות של כל הוחות, ולכן כשידבור עובר דרך ז' המידות אומרים עליו שיש לו את המעלה של מעשה.

וכמו שיתבאר לקמן, שהחיות של התחנה היא שבתו להמשיך את העליון, והמעשה ממשך את העיות והאלוקות - ז"א . וא"כ בדיבור שעובר דרך

⁵⁰הקטן תקיפתו ח"א ע' תקפ"ח.

ביאורים במאמרי רבינו

בו יו"ד מאחוריו, אלא תכלית השלימות היא לעשות מוד' ה'. וכמוכא במאמר "דאיאת ככתבי האר"ז"ל⁴² דצדקה הוא צדק ה', שמאות ד' נעשה אות ה"', ויש להוסיף בוה, שבין הד' והה' יש אות ק', והיינו, שהד' והה' מקיפים את האות ק', ופועלים להיות אתהפכא חשוכא לנהורא כ.

סיכום: מהאמור מוכן גודל ענין המעשה, הן בסטרא אחרא - שהידידה מטה היא ברגל השמאלית דוקא, והן בקדושה - שהתכלית היא לעשות מאות ד' ה'.

(ה) **וזוהו גם** מה שנתבאר בארוכה בתורת הבעש"ט שהוכאה בכתר שם טוב⁴³ על הפסוק⁴⁴ גבורי כח עושי דברו, שצריך האדם להיות במדרגה זו שהדיבור יהיה לו עשייה, רצונו לומר כשהוא בא אל הדיבור צריך לו לילך דרך ד' מדרגות, כי תחילה צריך להיות בכינה וכו' (ומנה את כל פרטי המדות) כג ואחר-כך בא דרך הפה, והוא מלכות⁴⁵ כג, והוא מדרגה התחתונה [וכמו למעלה, שכדי שתהיה מציאות הדיבור, בדבר הוי"ה שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם⁴⁶, שבוה נכלל כל סדר ההשתלשלות, צריכה להיות ההמשכה מכל הספרות, ספירת

⁴² טעמי מצות פ' ראה. שער המצות וס' הקולטים

שם. ובכ"כ. וראה מא"א מע' צדק.

⁴³ סימן רלב.

ביאורים במאמרי רבינו

כ "צדקה .. אתהפכא חשוכא לנהורא" וגילוי ואילו יראה היא תנועה של צמצום והתאמת אולי שיך למ"ש בתניא פל"ז במעלת הצדקה (ויותר גם לקמן בענין מעלת המעשה): "צדקה שקולה כנגד כל המצוות .. אין לך מצוה שנפש החיות מתלבשת בה כל-כך כבמצוות הצדקה .. שאדם נוטן מיגיע כפיו הרי כל כח נפשו החיונית מלוכב בעשיית מלאכתו או עסק אחר שנשתכר בו מעות אלו וכשנותנו לצדקה הרי כל נפשו החיונית עולה לה' וגם מי שאינו נתנה מיגיעו מכל-מקום האיל ובמעות אלו היה יכול לקנות היי נפשו החיונית הרי נוטן חיי נפשו לה'".

כשמחשבתו דבוק לדבורו. מלכות - בא דרך הפה"

(פתי שם טוב סימן רלב. ערך בענין זה ראה ספי' תעתיכ' ערך אריות

ע"י מט' ואילן).

כב "דרך הפה והוא מלכות"

כנאמר בפתח אליהו: "מלכות פה". מלכות היא כוח המופנה כלפי חולת "אין מלך בלא עם", וכך גם דיבור.

כא "כשהוא בא אל הדיבור צריך לו לילך דרך ז' מדרגות"

דיבור הוא שמגלה לחולת את הנטו או רגשותיו, לכן "תחילה צריך להיות בכינה לחשוב איך לדבר ואחר-כך צריך להיות דרך אהבה ויראה" (אולי משום שאהבה היא תנועה של השפעה